

Kirta Sandström

SISÄMINISTERIÖN ASETUS MAAHANMUUTTOVIRASTON SUORITTEIDEN MAKSULLISUUDESTA

Yhteenveto

Sisäministeriön asetus Maahanmuuttoviraston suoritteiden maksullisuudesta (1213/2016) on voimassa vuoden 2017 loppuun. Sisäministeriön asetus esitetään annettavaksi uudelleen yhden vuoden ajaksi siten, että Maahanmuuttoviraston suoritteista perittäviin maksuihin tehdään käsittelykustannusten muutoksiin perustuvia korjauksia.

Osaan Maahanmuuttoviraston suoritteista perittävistä maksuista esitetään tehtäväksi maltillisia muutoksia, jotta kustannusvastaavuus saadaan pysymään hyvänä. Kaikista ensimmäisistä oleskelulupahakemuksista, pois lukien työntekijän ensimmäinen oleskelulupahakemus, esitetään perittäväksi valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 3 momentin mukaisesti omakustannusarvoa alempi maksu. Aiemmin omakustannusarvoa alempi maksu on peritty ainoastaan alaikäisiltä. Ensimmäisten oleskelulupien maksuja ei esitetä muutettavaksi.

Ulkomaalaislain muutoksella (29.6.2016/501) poliisilta Maahanmuuttovirastolle vuoden 2017 alussa käsiteltäväksi siirtyneiden oleskelulupien hinnat on nyt arvioitu uudelleen, kun on saatu tietoa lupien todellisista käsittelykustannuksista Maahanmuuttovirastossa. Tämän vuoksi osan näistä maksuista esitetään muuttuvan asetuksessa. Täysi-ikäisten jatko-oleskeluluvan maksun esitetään nousevan 187 eurosta 200 euroon, ja alaikäisen sekä opiskelijan jatko-oleskeluluvan maksun hintaa esitetään alennettavan 168 eurosta 150 euroon. Myös pysyvän oleskeluluvan maksua esitetään alennettavan, jotta luvan hinta vastaisi paremmin valtion maksuperustelaisissa tarkoitettua omakustannusarvoa. Täysi-ikäisten osalta pysyvän oleskeluluvan maksua esitetään alennettavan 187 eurosta 180 euroon ja alaikäisten osalta 168 eurosta 150 euroon. Jatko-oleskelulupien osalta esitetään myös yksilöllisestä inhimillisestä syystä myönnettävän jatko-oleskeluluvan muuttamista maksulliseksi muiden jatko-oleskelulupien tavoin.

Suomen kansalaisuutta koskevista maksuista esitetään muutettavaksi ainoastaan täysi-ikäisten kansalaisuusilmoituksen käsittelymaksua, jonka esitetään alenevan 300 eurosta 250 euroon ja sähköisesti jätettynä 220 eurosta 200 euroon.

Asetuksessa on otettu huomioon uudet 1.1.2018 voimaan tulevat lait, joiden myötä Maahanmuuttoviraston käsiteltäväksi tulee uusia lupatyyppejä. Maahanmuuttovirasto myöntää jatkossa muun muassa kausityöhön sekä yritysten sisäisiin siirtoihin liittyviä lupia.

Asetusehdotuksesta on pyydetty valtiovarainministeriön lausunto. Valtiovarainministeriö puoltaa maksuasetuksen antamista ehdotetussa muodossa, mutta edellyttää, että SM ja Maahanmuuttovirasto ryhtyvät välittömästi toimenpiteisiin Maahanmuuttoviraston maksullisen toiminnan tehostamiseksi ja kustannusten hillitsemiseksi (MPL 6 § 5 mom.) vuonna 2018 niin, että omakustannusarvon mukaisina määrättävät julkisoikeudelliset suoritteiden maksut ovat myös käytännössä omakustannusarvon mukai-

set eikä alennettujen maksullisten suoritteiden kustannusvastaavuus entisestään alene.

Nykytila

Valtion maksuperustelain mukaan suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee pääsääntöisesti vastata suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia (omakustannushinta). Raha-asiainvaliokunta edellytti vuonna 2007, että sisäasiainministeriö ryhtyy toimenpiteisiin lupa- ja muiden prosessien kehittämiseksi ja tehostamiseksi niin, että Maahanmuuttoviraston suoritteissa voidaan pääsääntöisesti siirtyä omakustannusarvon mukaisiin maksuihin. Myös VTV:n tilintarkastaja on Maahanmuuttoviraston vuoden 2016 tilintarkastusta koskevassa vuosiyhteenvedossa todennut, että suoritteista perittävien maksujen määrittämiseksi valtion maksuperustelain 6 §:n mukaisesti tulee kiinnittää huomiota.

Maahanmuuttoviraston maksuperustelain mukainen julkisoikeudellinen maksullinen toiminta on ollut alijäämäistä vuosina 2011–2016. Maahanmuuttoviraston vuoden 2016 tilinpäätöksen mukaan Maahanmuuttoviraston maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus oli 54 %, kun se vuonna 2015 oli 68 % ja vuonna 2014 79 %. Kustannusvastaavuuden heikkenemisen keskeinen syy oli kustannustason nousu, jota ei ollut kompensoitu hakemusmaksujen korotuksilla. Maahanmuuttoviraston vuoden 2016 toimintakertomuksen mukaan päätösten kokonaiskustannusta nosti vuonna 2016 etenkin Maahanmuuttoviraston henkilöstömäärän moninkertaistuminen. Turvapaikkahakemusten ratkaiseminen vähensi maksullisen toiminnan suhteellista osuutta. Tulevaisuudessa pyritään hillitsemään kustannustason nousua, jotta ero omakustannushintojen ja maksujen välillä ei entisestään kasvaisi. Omakustannushintojen kehittymistä tarkastellaan valmisteltaessa vuoden 2019 asetusta ja käsittelymaksuja tarkennetaan tarvittaessa hyvän kustannusvastaavuuden saavuttamiseksi.

Vuonna 2017 merkittävä muutos Maahanmuuttoviraston oleskelulupaprosesseihin oli oleskelulupatyyppien määrän kasvaminen merkittävästi, kun poliisilta ja Rajavartiolaitokselta siirrettiin oleskeluoikeutta koskevat lupa-asiat Maahanmuuttovirastolle. Tehtävien siirto vahvisti Maahanmuuttoviraston asemaa ulkomaalaisasioista vastaavana viranomaisena. Siirron tavoitteena oli maahanmuuttohallinnon tuloksellisuuden parantaminen ja pitkän aikavälin kustannussäästöt. Poliisilta Maahanmuuttovirastolle siirtyneiden oleskelulupien maksut on nyt arvioitu uudelleen, kun on saatu tietoa lupien todellisista käsittelykustannuksista Maahanmuuttovirastossa. Tämän vuoksi osanäistä maksuista muuttuu asetuksessa.

Maahanmuuton prosesseissa kustannuksia nostavat asioiden käsittelyn monivaiheisuus ja useiden viranomaisten osallistuminen prosessiin. Prosesseja on kehitetty muun muassa ulkomaalaishallinnon sähköisen asiankäsittelyn kehittämistä koskevassa UMA-hankkeessa. Ulkomaalaisasiain sähköinen asiankäsittelyjärjestelmä (UMA) otettiin käyttöön loppuvuodesta 2010. UMA-järjestelmää on käyttöönoton jälkeen kehitetty ja kehitetään edelleen tulevina vuosina.

UMA-järjestelmää on kehitetty VM:n myöntämällä tuottavuushankerahoituksella, Maahanmuuttoviraston toimintamenomäärärahalta ja EU-rahastojen rahoituksella. UMA-järjestelmän kehittämisessä yhtenä merkittävänä tavoitteena on hakemusten käsittelyaikojen lyheneminen. UMA:n tuottavuushyötyjen toteutuessa ja omakustan-

nushintojen laskiessa sähköisessä asioinnissa on päästy kustannustasolle, jolla sähköisestä hakemuksesta perittävillä maksuilla pystytään kattamaan lupien tuottamista aiheutuvat kustannukset.

Sähköisen asioinnin avulla hakemusprosessia on saatu tehostettua ja tuottavuushyötyjä realisoitua. UMA-järjestelmän sähköisestä asioinnista saatujen kokemusten perusteella asiankäsittely on edullisempaa, kun hakemus jätetään vireille sähköisesti. Tästä syystä sähköisesti vireille jätetyistä hakemuksista peritään alhaisempi käsittelymaksu. Kustannuksia on pystytty aiempaa tarkemmin eriyttämään sähköisen asioinnin ja paperiasiakirjoja sekä suurempaa määrää henkilökohtaista asiointia vaativan menettelyn välillä. Sähköisten hakemusten alhaisempi hinta ohjaa hakijoita kustannustehokkaamman sähköisen hakemuksen käyttöön. Tietyissä asiaryhmissä kuten opiskelijoiden oleskeluluvissa yli 90 % hakemuksista jätetään sähköisesti, minkä seurauksena paperisen hakemuksen omakustannushinta on altis vaihtelulle. Sähköisen asioinnin osuuden kasvu nostaa paperilla jätettyjen hakemusten omakustannushintaa.

Maahanmuuttoviraston maksullisten suoritteiden hallinnonalojen välisistä menettelyistä solmittu uusi puitesopimus tuli voimaan 1.1.2017 (SMDno/2016/1731). Sopimuksen mukaisesti sopimuksen seuranta, Maahanmuuttoviraston maahanmuuton maksullisten suoritteiden kehittämistä ja maksuasetuksen päivittämistä varten on asetettu sopimusosapuolten (SM, UM, TEM) ja Maahanmuuttoviraston yhteinen ohjausryhmä, joka on syksyn 2017 aikana sisäministeriön johdolla kokoontunut valmistelemaan esitettjä maksujen muutoksia. Ohjausryhmässä on käyty läpi maahanmuuton suoritteiden omakustannushinnat ja tähän perustuen päädytty esitettyihin maksuihin vuodelle 2018.

Uudet lupaperusteet

Merkittävin muutos asetuksessa on uudet lupaperusteet, joiden on tarkoitus tulla Maahanmuuttoviraston käsiteltäviksi 1.1.2018 voimaan tulevilla laeilla.

Kausityöntekoa koskeva lupamenettely

Laissa kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten säädetään kolmansien maiden kansalaisten maahantulon edellytyksistä kausityöntekoa varten (HE 80/2017 vp), kausityöntekijöille myönnettävistä luvista ja kausityöntekijöiden oikeuksista maassaolon aikana. Kausityötä varten on haettava siihen oikeuttava lupa riippumatta siitä, mitä edellytyksiä maahantulolle asetetaan. Jos kausityöntekijä tulee Suomeen enintään 90 päiväksi eikä tarvitse maahantuloon viisumia, Maahanmuuttovirasto myöntää **kausityöhön oikeuttavan luvan** ja antaa **kausityötodistuksen**. Jos kausityöntekijä tarvitsee viisumin tullakseen Suomeen, kausityöhön oikeuttavan luvan enintään 90 päivää kestävään kausityöhön myöntää Suomen edustusto. Lupamenettelyä koskevat keskeiset muutokset koskevat edellä mainittua kausityölupaa, jonka myöntämisedellytykset on yhdenmukaistettu kausityöviisumin myöntämisedellytysten kanssa.

Jos oleskelu ja työnteko kestävät yli 90 päivää, on haettava tilapäinen oleskelulupa, jota kutsutaan **kausityöoleskeluluvaksi**. Kausityöoleskelulupa myönnetään myös siinä tapauksessa, jos viisumilla tai viisumivapaasti maahan tullut kausityöntekijä ha-

luaa pidentää oleskeluaan maassa. Kausityöoleskelulupa 3-6 kuukaudeksi myönnetään kuten kaikki muutkin oleskeluluvat oleskelulupa-korttina. Yli kuuden kuukauden pituiseksi ajaksi kausityöntekijän oleskelulupa myönnetään noudattaen työntekijän oleskeluluvan myöntämisestä säädettyä menettelyä, jossa Maahanmuuttovirasto voi ratkaista asian ja myöntää kausityöoleskeluluvan työ- ja elinkeinotoimiston tehtyä asiassa osaratkaisun.

Oleskelulupamenettelyn yksinkertaistamisen arvioidaan mahdollistavan sen, että 3-6 kuukaudeksi myönnettävästä luvasta perittävää maksua voidaan alentaa. Tämä ka-ventaa viisumimaksun ja oleskelulupamaksun suurta hintaeroa.

Yritysten sisällä siirtyviä koskeva menettely

Laissa kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä (HE 80/2017 vp) säädetään kolmannesta maasta Euroopan unionin alueelle lähetettävien työntekijöiden maahantulon ehdoista, yritysten **sisäisille siirtyjille myönnettävistä luvista** ja oikeuksista maassaolon aikana. Laissa säädetään lisäksi oikeudesta siirtyä Euroopan unionin jäsenvaltiosta toiseen ja siirtymiselle asetettavista ehdoista.

Lakia sovelletaan kolmanteen maahan sijoittuneen yrityksen työntekijöihin, jotka ovat kolmannen maan kansalaisia ja lähetetään työskentelemään saman yrityksen Euroopan unionin alueella sijaitsevaan yksikköön. Merkkinä oleskeluoikeudesta henkilölle myönnetään **ICT (eli intra-corporate transfer) -oleskelulupa**. ICT-oleskelulupa on luonteeltaan samantyyppinen kuin ulkomaalaislain mukaiset oleskeluluvat, jolloin se suhtautuu ulkomaalaislain mukaisiin menettelyihin samalla tavalla kuin muut työnteon perusteella annettavat oleskeluluvat.

Laki sisältää lisäksi edellytykset, joiden täytyessä vastaavin säännösten mukaan toisessa jäsenvaltiossa myönnettyllä ICT-oleskeluluvalla maahan tullut henkilö voi siirtyä saman yrityksen palveluksessa pysyen työskentelemään yrityksen Suomessa sijaitsevaan yksikköön. Siirtymistä koskevat säännökset on jaettu lyhytaikaista alle 90 päivän oleskelua koskevaan **ilmoitusmenettelyyn** ja pitkäaikaista yli 90 päivää koskevaan **liikkuvaa ICT -oleskelulupaa** koskeviin säännöksiin.

Lyhytaikaisen liikkuvuuden aika on yhtä pitkä kuin aika, jonka ulkorajan ylittänyt kolmannen maan kansalainen saa vapaasti liikkua jäsenvaltiossa jo nyt. Liikkumisen lisäarvo liittyy oikeuteen työskennellä toisessa jäsenvaltiossa. Ilmoitusmenettelyssä ensimmäiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen ICT-oleskeluluvan saaneen työntekijän vastaanottavayksikön on ilmoitettava Maahanmuuttovirastolle työntekijän aikomuksesta siirtyä työskentelemään Suomeen. Maahanmuuttovirasto voi vastustaa ICT-oleskeluluvan saaneen työntekijän liikkumista.

Pitkäaikainen liikkuvuus vastaa käytännössä Suomeen muuttoa. Pitkäaikainen liikkuminen toteutuu sen vuoksi hakemusmenettelyä noudattaen. Suomeen siirtyvälle henkilölle myönnetään hakemuksesta liikkuva ICT -oleskelulupa. Kyse on jatkuvasta oleskeluluvasta (A), joka myönnetään työsopimuksen tai komennuskirjeen mukaisesti työskentelyajaksi Suomessa enintään ensimmäisen jäsenvaltion myöntämän ICT-oleskeluluvan päättymiseen asti. Luvan myöntää Maahanmuuttovirasto ja sen

myöntämisedellytykset on tehty yksinkertaisiksi ja menettely kevyeksi perinteiseen oleskelulupamenettelyyn verrattuna.

Liikkuva ICT -oleskelulupa ja lyhytaikaista liikkuvuutta koskeva ilmoitus ovat kokonaan uusia asiatyyppejä, mutta niiden määrän ei arvioida kasvavan merkittäväksi. Maahanmuuttoviraston suoritteet on määritelty maksullisiksi ja hinta määräytyy omakustannusperiaatteella. Lupamääriä ja niihin kohdistuvan työn määrää seurataan ja tarvittaessa lupamaksuja tarkistetaan vastaamaan omakustannusarvoa.

Muiden viranomaisten kanssa samanlaatuiset suoritteet

Ulkomaalaislain 139 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto päättää **muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan** myöntämisestä Suomessa olevalle ulkomaalaiselle sekä niiden peruuttamisesta. Suomen edustusto päättää Maahanmuuttovirastoa kuuluttuaan muukalaispassin myöntämisestä ulkomailla olevalle ulkomaalaiselle.

Maahanmuuttovirasto voi myöntää Suomessa olevalle ulkomaalaiselle muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan ulkomaalaislaissa tarkemmin säädetyillä perusteilla. Kyseisistä matkustusasiakirjoista perittävä käsittelymaksu on ollut yhtäläinen Suomen kansalaiselta passista perittävän käsittelymaksun kanssa. Pakolaisten oikeusasemaa koskevan YK:n yleissopimuksen mukaisesti muukalaispassin antamisesta perittävä maksu ei saa ylittää kotimaan passista maksettavaksi määrättyä alinta maksua. Passista peritään vuonna 2018 alimmillaan 49 euron käsittelymaksu. Näin ollen muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan käsittelymaksun esitetään nousevan 48 eurosta 49 euroon. Myös kielteisestä päätöksestä perittäisiin 49 euron käsittelymaksu.

Muukalaispassia ja pakolaisen matkustusasiakirjaa koskevista kielteisistä ja myönteisistä päätöksistä peritään humanitaarisista syistä omakustannusarvoa alempi maksu. **Kadotetun tilalle annettavaa uutta muukalaispassia, pakolaisen matkustusasiakirjaa tai oleskelulupakorttia** koskevaan hakemukseen tehtävä myönteinen tai kielteinen päätös on kuitenkin omakustannushintainen. Tämä on perusteltua kadonneisiin matkustusasiakirjoihin liittyvien vilppitapausten ehkäisemisen vuoksi. Maksun esitetään pysyvän ennallaan 108 eurossa.

Viisumit säilyvät muiden viranomaisten kanssa samanlaatuisina suoritteina. Viisumihakemus otetaan tutkittavaksi Schengen-valtion edustustossa edustuston tarkistettua hakemuksen tutkittavaksi ottamisen edellytykset. Eräs tutkittavaksi ottamisen edellytyksistä on viisumimaksun maksaminen. Viisumin myöntää ulkomailla Schengen-valtion edustusto taikka jäsenvaltioiden Euroopan ulkopuolisilla merentakaisilla alueilla oleva nimetty viranomainen. Henkilötarkastuksista vastaava viranomainen voi käsitellä viisumihakemuksen Schengen-alueen ulkorajoilla. Suomen alueella viisumin voimassaoloajan ja/tai sallitun oleskelun keston jatkamista koskevan asian käsittelee poliisilaitos. Maahanmuuttovirasto voi ulkomaalaislain 210 §:n mukaan ottaa ratkaistavakseen poliisilaitoksen toimivaltaan ulkomaalaislain mukaan kuuluvan asian. Poliisilaitos voi myös saattaa toimivaltaansa kuuluvan asian Maahanmuuttoviraston ratkaistavaksi. Tämän vuoksi viisumeihin liittyvästä käsittelymaksusta säädetään myös Maahanmuuttoviraston maksuja koskevassa asetuksessa.

Viisumihakemusten käsittelyssä noudatetaan yhteisön viisumisäännösten laatimisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (2009/810/EY) säännöksiä. Kyseisessä asetuksessa, jota kutsutaan viisumisäännöksi, säädetään myös viisumihakemuksen käsittelyyn liittyvistä maksuista. Viisumisäännösten viisumin jatkamista koskevan 33 artiklan 1 ja 2 kohdassa on eroteltu tilanteet, joissa jatkaminen liittyy toisaalta ylivoimaiseen esteeseen tai humanitaariseen syyhyn ja toisaalta vakaviin henkilökohtaisiin syihin. Ensimmäisessä tapauksessa jatkaminen myönnetään maksutta, kun taas jälkimmäisessä tapauksessa jatkamisesta peritään 30 euron maksu.

Julkisoikeudelliset suoritteet, joista peritään omakustannusarvoa vastaava maksu

Oleskelulupamaksut

Maahanmuuttovirasto myöntää oleskeluluvan ulkomaalaiselle. Oleskelulupahakemukset jätetään ulkomaalaislain 60 §:n mukaan ulkomailla Suomen edustustoon, toisen Schengen-maan edustustoon tai ulkoiselle palveluntarjoajalle. Suomessa hakemus jätetään Maahanmuuttovirastolle. Hakemuksen vireille tulon yhteydessä hakemuksen vastaanottava viranomainen perii hakijalta käsittelymaksun ja kirjaa hakemuksen tiedot ulkomaalaisrekisteriin. Edustustot antavat oleskelulupapäätökset tiedoksi hakijoille ulkomailla ja Maahanmuuttovirasto sekä poliisi tietyissä tapauksissa Suomessa.

Työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämismenettely on kaksivaiheinen. Työntekijän oleskeluluvan työmarkkinaedellytykset harkitsee työ- ja elinkeinotoimisto (työlupayksikkö), elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan liiketaloudelliset edellytykset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ELY ja kasvuyrittäjän osalta Tekes tekee liiketoiminnallisen kasvu- ja kannattavuusarvioinnin. Maahanmuuttovirasto tutkii oleskeluluvan myöntämisen yleiset edellytykset eli sen, katsotaanko ulkomaalaisen vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita. Maahanmuuttovirasto päättää luvan myöntämisestä.

Maksutulot jaetaan eri sopimusosapuolten välillä erikseen sovitussa suhteessa. Maahanmuuttoviraston ja ulkoasiainhallinnon välillä jatketaan nykyisin käytössä olevia tilitys- ja kirjauskäytäntöjä. Maahanmuuttovirasto laskuttaa ulkoasiainministeriöltä kuukausittain edustustoihin jätettyjen hakemusten lupatulot. Tiedot ulkoasiainministeriön kautta jätetyistä hakemuksista saadaan UMA-järjestelmän kautta. Käsittelymaksut työntekijän sekä elinkeinonharjoittajan oleskelulupahakemuksista suoritetaan Maahanmuuttoviraston tulotilille. Maahanmuuttovirasto tilittää neljännesvuosittain työ- ja elinkeinoministeriön alaisen hallinnon tulot ELY-tilivirastolle työlupayksiköittäin jaoteltuna.

Vuodelle 2018 esitetään seuraavia ensimmäisten oleskelulupahakemusten käsittelymaksuja:

Työntekijän ensimmäisen oleskeluluvan käsittelymaksu esitetään pidettäväksi ennaltaan 520 eurossa, jos hakemus jätetään paperisena ja 450 eurossa, jos hakemus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta.

Työntekijän ensimmäisen oleskeluluvan omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa syyskuun 2017 loppuun mennessä 225 euroa ja edustustoissa 211 euroa. Työ-

ja elinkeinotoimistojen työlupayksiköiden kustannukseksi osapäätöksen osalta on arvioitu 49 euroa. Kaiken kaikkiaan työntekijän ensimmäisen oleskeluluvan omakustannushinta on korkeampi, sillä lupakäsittelyn kaksivaiheisuus nostaa kokonaishintaa. Esitetyllä 520 euron käsittelymaksulla omakustannushinnan kustannusvastavuusprosentti on 107 %, kun hakemus jätetään Suomen ulkomaan edustustoon.

Kun hakemus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta, työntekijän ensimmäisen oleskeluluvan omakustannushinta Maahanmuuttovirastossa oli 106 euroa tammi-syyskuussa 2017. Edustustojen ja työ- ja elinkeinotoimistojen työlupayksiköiden osalta omakustannushinta on vastaava kuin paperisena jätetyissä hakemuksissa. UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta jätettynä esitetyllä 450 euron käsittelymaksulla kustannusvastavuusprosentti on 123 %. Sähköisesti jätettyjen hakemusten käsittelyn omakustannushinta on alempi kuin paperilla jätettyjen hakemusten. Sähköisen asioinnin kautta jätetyn lupahakemuksen omakustannushintaa on seurattava tulevina vuosina. Hintojen johdonmukaisuuden vuoksi omakustannushintaa on seurattava pidemmällä aikavälillä eikä muuttua vuosittain.

Maksutulojen jakaminen esitetään sopimuksen mukaisesti jaettavaksi siten, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 282,60 euroa, jos hakemus on jätetty Suomen edustustoon. Edustustolle osoitetaan 188,40 euroa jos hakemus on laitettu vireille edustustossa sekä työvoiman saatavuusharkinnan suorittavalle työlupayksikölle 49 euroa. Jos hakemus on jätetty sähköisen asioinnin kautta, osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 240,60 euroa ja jos hakemuksen käsittelyyn osallistuu Suomen edustusto, sille osoitetaan 160,40 euroa. Työvoiman saatavuusharkinnan suorittavalle työlupayksikölle osoitetaan 49 euroa myös sähköisen asioinnin kautta jätetyn hakemuksen ollessa kyseessä.

Uusien oleskelulupatyyppeiden osalta oleskelupien hintoja on arvioitu sen mukaan kuinka paljon työtä niiden käsittelemisestä voidaan arvioida aiheutuvan ja osallistuu käsittelyyn Maahanmuuttoviraston lisäksi muita viranomaisia. Lupien maksuja tulee arvioida uudelleen sitten, kun on tiedossa, mitkä todelliset käsittelykustannukset Maahanmuuttovirastossa ovat. Suoritemaksun suuruus voidaan arvioida vasta muutosten voimaantultua ja kun niistä on saatavissa kokemuksesta tietoa.

Kausityötodistuksen antaa Maahanmuuttovirasto todistuksena oikeudesta tehdä kausityötä alle 90 päivää. Todistusta haetaan aina suoraan Maahanmuuttovirastolta joko sähköisesti tai Maahanmuuttoviraston palvelupisteessä Suomessa. Näin ollen Suomen edustustoilla ei ole osuutta prosessissa. Maahanmuuttovirasto ei tutki todistusta antaessaan maahantulon edellytyksiä vaan työsuhteeseen ja työnantajaan liittyviä asioita. Kausityötodistuksen käsittelymaksuksi esitetään viisumin maksun mukaisesti 60 euroa, jos sitä haetaan sähköisesti UMA-järjestelmän kautta ja 100 euroa, jos sitä haetaan Maahanmuuttoviraston palvelupisteestä Suomessa.

Maahanmuuttovirasto myöntää **kausityöoleskeluluvat 3-6 kuukaudeksi** ilman työ- ja elinkeinotoimiston tekemää osaratkaisua. Oleskeluluvan hinnaksi esitetään näin ollen 470 euroa ja UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta tehtynä 400 euroa. Hakemus jätetään Suomen edustustolle tai sähköistä asiointia käyttäen Maahanmuuttovirastolle. Maksutulojen jakaminen esitetään sopimuksen mukaisesti jaettavaksi siten, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 258 euroa, jos hakemus on jä-

tetty Suomen edustustoon ja edustustolle 212 euroa. Jos hakemus on jätetty sähköisen asioinnin kautta, osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 220 euroa ja jos hakemuksen käsittelyyn osallistuu Suomen edustusto, sille osoitetaan 180 euroa.

Lyhytaikaista siirtymistä koskevan ilmoituksen tekee Maahanmuuttovirastolle ensimmäiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen ICT-oleskeluluvan saaneen työntekijän vastaanottava yksikkö, kun työntekijällä on aikomus siirtyä työskentelemään Suomeen alle 90 päiväksi. Maahanmuuttovirastolla on mahdollisuus vastustaa ICT-oleskeluluvan saaneen työntekijän liikkumista. Maahanmuuttovirasto tarkastaa ilmoituksen vastaanottaessaan työsuhteen ehtoja, yritysten suhdetta toisiinsa, työntekijän koulutusta, jos on kyse ammatista, jossa edellytetään tiettyä osaamista tai koulutusta sekä siirtyvän työntekijän ICT-oleskeluluvan ja matkustusasiakirjan voimassaoloa. Ilmoitus tehdään aina sähköisesti Maahanmuuttovirastolle, joten sen käsittelyyn ei liity muita viranomaisia. Ilmoituksen hinnaksi esitetään 100 euroa.

Pitkäaikainen, yli 90 päivää kestävä liikkuminen Suomeen toteutuu hakemusmenettelyä noudattaen. Maahanmuuttovirasto myöntää tällaiselle Suomeen siirtyvälle henkilölle hakemuksesta **yrityksen sisällä liikkuvan ICT -oleskeluluvan** ilman työ- ja elinkeinotoimiston tekemää osaratkaisua. Luvan myöntämisedellytykset on näin ollen tehty yksinkertaisiksi ja menettely kevyeksi perinteiseen oleskelulupamenettelyyn verrattuna. Hakemuksen voi jättää ulkomailla edustustoon tai Suomessa Maahanmuuttovirastolle. Oleskeluluvan hinnaksi esitetään 470 euroa ja UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta tehtynä 400 euroa. Maksutulojen jakaminen esitetään sopimuksen mukaisesti jaettavaksi siten, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 258 euroa, jos hakemus on jätetty Suomen edustustoon ja edustustolle 212 euroa. Jos hakemus on jätetty sähköisen asioinnin kautta, osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 220 euroa ja jos hakemuksen käsittelyyn osallistuu Suomen edustusto, sille osoitetaan 180 euroa.

Elinkeinonharjoittajan oleskeluluvista esitetään perittäväksi vastaavat maksut kuin työntekijän oleskeluluvista, 520 euro, jos hakemus jätetään paperisena ja 450 euroa, jos hakemus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta. Yrittäjän oleskelulupaa koskevan lakimuutoksen myötä työ- ja elinkeinotoimistossa nykyisin yrittäjille tehtävät työntekijän oleskelulupapäätökset siirtyvät ELY-keskukseen yrittäjän oleskelulupamenettelyssä käsiteltäviksi. Muutoksen mahdollisesta vaikutuksesta lupien hintaan voidaan arvioida vasta muutosten voimaantultua ja kun niistä on saatavissa kokemukseräistä tietoa.

Ulkomaalaislain 77 ja 78 §:n mukaisissa tapauksissa, joissa työnteko tapahtuu muun oleskeluluvan kuin työntekijän oleskeluluvan nojalla, peritään oleskelulupahakemuksen käsittelystä työntekijän oleskelulupahakemuksen käsittelymaksu, jos maahantulon tarkoituksena on työnteko. Jos oleskelun perusteena ei ole työnteko, peritään tällöin oleskelulupaperusteen mukainen käsittelymaksu, eikä työntekijän oleskelulupahakemuksen käsittelymaksua. Sama koskee myös UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta jätettyjä hakemuksia.

Jatko-oleskeluluvat ja pysyvät oleskeluluvat siirtyivät vuoden 2017 alusta poliisin toimivallasta Maahanmuuttoviraston ratkaistaviksi. Poliisilta Maahanmuuttovirastolle siirtyvien oleskelulupien hinnat arvioitiin vuodelle 2017 poliisin toimittamien po-

liisin aiempien vuosien lupakustannusten perusteella. Nyt, kun on tiedossa Maahanmuuttoviraston todelliset käsittelykustannukset tammi-syyskuulta 2017, voidaan niiden perusteella arvioida omakustannushintaa vastaava käsittelymaksu vuodelle 2018.

Jatko-oleskeluluvat muodostavat yhden isoimmista lupakategorioista Maahanmuuttovirastossa. Vuoden 2017 tammi-syyskuun välillä tehtiin 23 448 jatko-oleskelulupahakemusta. Ensimmäistä oleskelulupaa vastaavan jatko-oleskeluluvan omakustannushinta oli vuoden 2017 tammi-syyskuun aikana 201 euroa. Maksua esitetään siis nostettavan 187 eurosta 200 euroon, jolloin kustannusvastaavuus olisi 100 %. Alaikäisen ja opiskelijan jatko-oleskeluluvan omakustannushinta oli vuoden 2017 tammi-syyskuussa 123 euroa, joten sen hintaa esitetään alennettavan 168 eurosta 150 euroon, jolloin kustannusvastaavuus olisi 122 %. Pysyvän oleskeluluvan omakustannushinta oli vuoden 2017 tammi-syyskuussa 113 euroa sekä alaikäisiltä että täysi-ikäisiltä. Myös näitä maksua esitetään laskettavan, jotta luvan hinta vastaisi paremmin omakustannushintaa. Täysi-ikäisten osalta pysyvän oleskeluluvan maksua esitetään laskettavan 187 eurosta 180 euroon, jolloin kustannusvastaavuus olisi 159 % ja alaikäisten osalta 168 eurosta 150 euroon, jolloin kustannusvastaavuus olisi 133 %. Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa rinnastetaan maksujen suhteen pysyvään oleskelulupaan. Tässä vaiheessa Maahanmuuttovirasto on käsitellyt jatko- ja pysyviä oleskelulupahakemuksia alle vuoden. Kyseisten oleskelulupien omakustannushintoja on seurattava pidemmällä aikavälillä tulevina vuosina ja tarkastaa maksuja edelleen, jos näyttää siltä, että omakustannushinnat poikkeavat maksuista kovin paljon. Maksujen johdonmukaisuuden vuoksi omakustannushintaa on seurattava pidemmällä aikavälillä eikä muutta vuosittain.

Jatko-oleskelulupien osalta muutos aiempaan asetukseen on se, että uusi määräaikainen oleskelulupa yksilöllisestä inhimillisestä syystä esitetään muutettavaksi maksulliseksi muiden jatko-oleskelulupien tavoin. Maksuttomuus on aiemmin perustunut lähinnä siihen, että ensimmäisiä oleskelulupia yksilöllisen inhimillisen syyn perusteella myönnetään pääasiassa turvapaikkaprosessin yhteydessä, jolloin niistä ei ole humanitaarisista syistä peritty maksua. Myös korkein hallinto-oikeus on oikeuskäytännössään vahvistanut, että yksilölliset inhimilliset syyt oleskeluluvulle tulee tutkia osana turvapaikkaprosessia viran puolesta ja maksutta. Toisin kuin kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävä oleskelulupa yksilöllisen inhimillisen syyn perusteella myönnettävä oleskelulupa ei kuitenkaan perustu Suomea sitoviin kansainvälisiin sopimuksiin. Jos ensimmäistä oleskelulupaa haetaan yksilöllisen inhimillisen syyn perusteella ilman turvapaikkahakemuksen vireillä oloa, tulee hakemuksesta maksaa normaali ensimmäistä oleskelulupaa koskeva käsittelymaksu. Näin ollen jatkolupavaiheessakaan ei ole olemassa perusteita pitää tätä perustetta maksuttomana. Yksilöllisestä inhimillisestä syystä myönnettävästä uudesta määräaikaisesta oleskeluluvasta esitetään näin ollen perittävän sama 200 euron ja alaikäisten osalta 150 euron käsittelymaksu kuin kaikista muistakin jatko-oleskelulupahakemuksista.

Suomen kansalaisuutta koskevat maksut

Suomen kansalaisuuden saamista koskevan hakemuksen käsittelymaksu esitetään säilytettävän 440 eurossa. Jos hakemus Suomen kansalaisuuden saamiseksi jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta, esitetään käsittelymaksu pidettäväksi

myös ennallaan 350 eurossa. Edelleen Suomen kansalaisuudesta vapautumista koskevan hakemuksen käsittelymaksu esitetään pidettäväksi ennallaan 400 eurossa.

Kansalaisuushakemusten omakustannushinta oli vuoden 2017 tammi-syyskuun aikana 366 euroa. Esitetyllä 440 euron käsittelymaksulla omakustannushinnan kustannusvastaavuus on n. 120 %. UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta jätettyjen kansalaisuushakemusten omakustannushinta oli vuoden 2017 tammi-syyskuun aikana 323 euroa. Esitetyllä UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin 350 euron käsittelymaksulla omakustannushinnan kustannusvastaavuus on 108 %.

Omakustannushinta vaihtelee vuosittain johtuen mm. hakemusmääristä. Omakustannushinnan kehittymistä tarkastellaan vuoden 2018 aikana valmisteltaessa vuoden 2019 asetusta ja käsittelymaksua tarkennetaan tarvittaessa, jotta kustannusvastaavuus pysyy mahdollisimman lähellä 100 %. Käsittelymaksua korotettiin viimeksi vuodelle 2015, joten omakustannushinnan kehitystä on syytä tarkastella pidemmällä aikavälillä.

Kansalaisuuslain 60 §:n mukaan henkilö, joka on menettänyt Suomen kansalaisuuden, saa laissa säädettyjen edellytysten täytyessä Suomen kansalaisuuden takaisin ilmoituksesta. Kansalaisuusilmoituksen käsittelymaksua laskettiin vuodelle 2017 320 eurosta 300 euroon ja käsittelykustannusten alenemisen vuoksi maksua esitetään edelleen alennettavan 250 euroon vuodelle 2018. Jos kansalaisuusilmoitus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta, esitetään käsittelymaksun alenevan 220 eurosta 200 euroon. Alaikäistä koskevan kansalaisuusilmoituksen käsittelymaksun esitetään säilyvän ennallaan 100 eurossa ja 80 eurossa, jos alaikäistä koskeva kansalaisuusilmoitus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta.

Kansalaisuusilmoituksen esitetyllä 250 euron käsittelymaksulla täysi-ikäisen hakijan luvan omakustannushinnan kustannusvastaavuus-prosentti on n. 321 % kun se vuonna 2017 oli n. 157 %. Kansalaisuusilmoituksen omakustannushinta Maahanmuuttovirastossa oli vuoden 2017 syyskuun lopun tilanteessa 78 euroa.

Kansalaisuusilmoitusten omakustannushinta on altis määrien vaihtelulle, ja koska kyse on vuosittain varsin pienistä kansalaisuusilmoitusten määristä, ilmoitusten määrien pienetkin muutokset aiheuttavat omakustannushinnan vaihtelua. Tästä syystä käsittelymaksua on syytä tarkastella pidemmällä ajanjaksolla, eikä määrien vuosittaisen vaihtelun vuoksi ole syytä tehdä käsittelymaksuun suuria muutoksia vuosittain.

Julkisoikeudelliset suoritteet, joista peritään omakustannusarvoa alempi maksu

Ensimmäisen oleskeluluvan omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa syyskuun 2017 loppuun mennessä 689 euroa ja edustustoissa 211 euroa. Käsittelymaksun esitetään säilyvän ennallaan 470 eurossa. Nyt voimassa olevalla 470 euron käsittelymaksulla omakustannushinnan kustannusvastaavuusprosentti olisi 52 %, kun hakemus jätetään Suomen ulkomaan edustustoon, mikä on pääsääntö. UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta jätetyn ensimmäistä oleskelulupaa koskevan hakemuksen omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa 332 euroa tammi-syyskuussa 2017. Edustustojen osalta omakustannushinta on vastaava kuin paperisena jätetyissä hakemuksissa. Nyt voimassa olevalla 420 euron käsittelymaksulla sähköisen asioinnin

kustannusvastaavuusprosentti olisi 77 %, kun hakemuksen käsittelyyn osallistuu Suomen ulkomaan edustusto.

Ensimmäisen oleskelulupahakemuksen maksuja esitetään säilytettäväksi nykyisen suuruisina. Suurin osa kyseessä olevista ensimmäisistä oleskeluluvista on sellaisia perhesiteen perusteella myönnettäviä oleskelulupia, jotka aiemmin, ennen vuoden 2016 lainmuutosta, olivat maksuttomia. Maksullisiksi muuttuminen on heikentänyt kustannusvastaavuutta eikä näihin perhesidehakemuksiin vaadittavaa työtä ei ole pystytty kattamaan määrättyllä maksulla kokonaan. Vaikka kyseiset oleskeluluvat ovat työläitä käsitellä, omakustannusarvoa alemmaa maksua puoltavat kuitenkin muun muassa perheyhteyden säilyttäminen ja tosiasiallinen mahdollisuus viettää perhe-elämää. Koska suuri osa perhesiteen perusteella jätettävistä oleskelulupahakemuksista on kansainvälistä suojelua saaneiden hakemuksia, on lisäksi huomioitava perheenyhdistämisdirektiivi (2003/86/EY), jonka mukaan pakolaisten tilanne vaatii erityistä huomiota niiden syiden vuoksi, jotka ovat pakottaneet heidät pakenemaan kotimaastaan ja jotka estävät heitä viettämästä siellä perhe-elämää. Komission tiedonannossa (KOM(2014) 210final) neuvoston direktiivin 2003/86/EY soveltamista koskevista ohjeista todetaan, että jäsenvaltioilla on kuitenkin oikeus periä kohtuullinen ja oikeasuhteinen hallinnollinen maksu perheenyhdistämistä koskevasta hakemuksesta ja niillä on rajallinen harkintavalta näiden maksujen asettamisessa, kunhan direktiivin tavoitteen ja tehokkaan vaikutuksen saavuttaminen ei vaarannu. Näiden maksujen määrällä ei saa olla tavoitteena eikä vaikutuksena esteen luominen perheenyhdistämistä koskevalle oikeudelle. Maksut, joilla on merkittävä taloudellinen vaikutus direktiivissä asetetut edellytykset täyttävälle kolmannen maan kansalaiselle, voivat estää tätä käyttämästä direktiivin mukaisia oikeuksiaan. Tällöin ne on katsottava sellaisinaan liiallisiksi ja suhteettomiksi. Myös Euroopan unionin tuomioistuin on vakiintuneessa oikeuskäytännössään liittyen pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta annettuun neuvoston direktiiviin 2003/109/EY sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/51/EU ottanut kantaa kohtuuttomiin oleskelulupamaksuihin ja todennut, että maksut eivät saa olla suhteettomia kyseisen direktiivin tavoitteisiin nähden, koska niillä saatetaan estää direktiivillä annettujen oikeuksien käyttöä, muun muassa perheenjäsenten oleskeluluvan hakemista. Ottaen huomioon kaiken edellä mainitun omakustannushintaa alemmaa maksua voidaan lisäksi pitää perusteltuna, kun otetaan huomioon valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa mainitut sosiaaliset perusteet.

Maksutulojen jakamisesta esitetään sovittavan siten, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 60 % eli 282 euroa tai 252 euroa, jos hakemus on jätetty UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta ja loput hakemuksen vastaanottoon osallistuvalla viranomaisella, Suomen ulkomaan edustustolle, jos hakemus on laitettu vireille edustuston kautta tai hakija on tunnistaunut edustustossa sähköisen hakemuksen viereillepanon jälkeen. Sähköisestä asioinnista huolimatta hakijan on käytävä Maahanmuuttovirastossa, edustustossa tai ulkoisen palveluntarjoajan luona antamassa vaaditut biometriset tunnisteet sekä esittämässä mahdolliset alkuperäiset hakemuksen liitteet.

Alaikäisen ensimmäisestä oleskeluluvasta on perusteltua periä muita alhaisempaa käsittelymaksua, mutta käsittelymaksun tasoa on tarkasteltava myös kustannusvastaavuuden näkökulmasta.

Vuonna 2017 alaikäisen ensimmäisen oleskeluluvan käsittelymaksu nostettiin 230 eurosta 250 euroon ja UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta jätetyn hakemuksen maksu 200 eurosta 220 euroon. Alaikäisen ensimmäisen oleskeluluvan käsittelymaksun ehdotetaan pysyvän ennallaan 250 eurossa ja UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta jätetyn hakemuksen 220 eurossa.

Alaikäisen ensimmäistä oleskelulupaa koskevat maksut ovat huomattavasti täysi-ikäisen vastaavia maksuja alhaisempia. Myös Maahanmuuttoviraston omakustannushinnat ovat huomattavasti alhaisemmat alaikäisten ensimmäisen oleskeluluvan hakemuskäsittelyn kohdalla verrattuna täysi-ikäisen hakijan omakustannushintaan.

Maksutulot jakautuisivat siten, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 150 euroa tai 132 euroa, jos asia on jätetty sähköisen asioinnin kautta ja loput 100 tai 88 euroa hakemuksen vastaanottoon osallistuvalla Suomen ulkomaan edustustolle. Alaikäisen ensimmäisen oleskeluluvan omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa 310 euroa tammi-syyskuussa 2017 ja edustustossa 211 euroa eli yhteensä 521 euroa. Kustannusvastaavuus on alaikäisen luvissa paperihakemuksessa 48 % ja 61 % sähköisessä hakemuksessa.

Opiskelijan ensimmäisen oleskeluluvan käsittelymaksua nostettiin vuodelle 2017 330 eurosta 360 euroon, kun hakemus jätetään paperisena. Syyskuun 2017 loppuun mennessä luvan omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa 448 euroa ja edustustossa 211 euroa. Nyt voimassa olevalla 360 euron käsittelymaksulla omakustannushinnan kustannusvastaavuusprosentti olisi 55 %, kun hakemus jätetään paperisena. Merkittävä osuus, yli 90 % opiskelijan ensimmäisistä oleskelulupahakemuksista jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta. Kuten todettua, tämä nostaa paperilla jätetyn oleskeluluvan hintaa. Kun hakemus jätetään sähköisesti, opiskelijan ensimmäisen oleskeluluvan omakustannushinta Maahanmuuttovirastossa oli 209 euroa tammi-syyskuussa 2017. Edustustojen omakustannushinta on vastaava kuin paperisena jätetyissä hakemuksissa. UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta jätetynä esitetyllä 300 euron käsittelymaksulla kustannusvastaavuusprosentti olisi 71 %.

Vuodelle 2018 maksujen esitetään pysyvän samana, 360 eurossa, kun hakemus jätetään paperisena ja 300 eurossa, kun hakemus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta. Opiskelijoiden oleskelulupahakemusten määrä on laskenut muutama viime vuonna jonkin verran. Vuoden 2016 tammi-elokuun aikana hakemuksia tuli 5 251 kappaletta kun taas vuoden 2017 tammi-syyskuun aikana 4 480 kappaletta. Hakemusten määrään on saattanut vaikuttaa se, että EU- ja ETA- alueen ulkopuolelta tulevilta korkeakouluopiskelijoilta on alettu periä lukukausimaksuja. Hakijamäärän väheneminen taas vaikuttaa omakustannushintaa nostavasti.

Tavoitteena on rekrytoida aktiivisesti Suomeen osaajia ulkomailta. Työntekijöiden, yrittäjien, opiskelijoiden ja tutkijoiden oleskelulupaprosessi halutaan tehdä mahdollisimman vaivattomaksi ja nopeaksi ja rakentaa oleskelulupalvelut nykyistä voimakkaammin asiakaslähtöisyyden periaatteelle. Tätä hallituksen tavoitetta tukee myös se, että opiskelijoiden ensimmäisen oleskeluluvan maksu pidetään edelleen

samana eikä ainakaan maksun suuruudella muodosteta estettä tulla Suomeen opiskelemaan. Omakustannusarvoa alhaisempaa käsittelymaksua voidaan opiskelijoiden ensimmäisissä oleskeluluvuissa perustella valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa mainituilla sosiaalisilla ja koulutustoimintaan liittyvillä syillä. Hintojen ja kustannusvastaavuuden kehitystä seurataan kuitenkin edelleen tulevina vuosina.

Maksutulot jakautuisivat niin, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 234 euroa tai 195 euroa (65 %), jos asia on tullut vireille sähköisen asioinnin kautta ja 126 tai 105 euroa (35 %) hakemuksen vastaanottoon osallistuvalla edustustolle.

Oleskelulupakortti. Oleskeluluvuissa otettiin käyttöön biometriset tunnisteet vuonna 2012. Valokuvan ja sormenjäljet sisältävä oleskelulupakortti korvasi passiin aikaisemmin liimatun oleskelulupatarran. Oleskelulupakortti myönnetään oleskeluluvan voimassaolon ajaksi, enintään kuitenkin viideksi vuodeksi kerrallaan, minkä jälkeen kortti on uusittava. Koska oleskelulupakortti on passista tai muusta matkustusasiakirjasta erillinen asiakirja, sen uusiminen aiheuttaa sekä valmistus- että käsittelykustannuksia. Oleskelulupakortin uusimisen omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa 39 euroa tammi-syyskuussa 2017. Hinnan esitetään näin ollen alenevan 101 eurosta 80 euroon, jolloin kustannusvastaavuus on 205 %. Hintaa on syytä seurata tulevina vuosina pidemmällä aikavälillä eikä tehdä suuria muutoksia yhden vuoden lukujen perusteella. Kadotetun tilalle annettavasta oleskelulupakortista perittävä maksu on perusteltua pitää lähes ennallaan 101 eurossa, koska verrattuna oleskelulupakortin uusimiseen kadonneen kortin ollessa kyseessä, joudutaan viranomaisessa selvittämään asiaa enemmän, mikä nostaa hintaa. Maksuun esitetään tehtävän 1 euron selvittävä muutos, jolla maksusta saadaan tasaus 100 euroa.

EU-kansalaisten rekisteröinnit. Unionin kansalaisen ja rinnastettavan oleskeluoikeuden rekisteröinnin, todistuksen pysyvistä oleskeluoikeudesta, unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin tai pysyvän oleskelukortin ja oleskelukortin uusimisen omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa 161 euroa tammi-syyskuussa 2017.

Liikkuvuusdirektiivin (2003/38/EY) 25 artiklan mukaan EU-kansalaisen rekisteröintitodistus, todistus oikeudesta pysyvään oleskeluun, todistus perheenjäsenen oleskelukorttia koskevan hakemuksen jättämisestä, oleskelukortti tai pysyvä oleskelukortti ei missään olosuhteissa saa olla edellytys oikeuden käyttämiselle tai hallinnollisen muodollisuuden täyttämiseksi, koska oikeus mainittujen oikeuksien saamiseen voidaan osoittaa muilla todistuskeinoilla. Kaikki edellä mainitut asiakirjat on annettava maksutta tai sellaista maksua vastaan, joka ei ole suurempi kuin kansalaisilta samanlaisien asiakirjojen myöntämisestä perittävät maksut. Mainittujen asiakirjojen kanssa samanlaisena asiakirjana voidaan pitää esimerkiksi kansallista passia tai henkilökorttia. Passista peritään vuonna 2018 alimmillaan 49 euron käsittelymaksu ja henkilökortista 54 euron maksu. Edellä mainituista EU-kansalaisen rekisteröintisuoritteista sekä perheenjäsenelle myönnettävistä oleskelukorteista esitetään näin ollen perittävän kansallisen henkilökortin mukainen 54 euron maksu. Lupamaksutuotot EU-kansalaisten rekisteröinneistä jäävät näin ollen huomattavasti niiden tuottamisen kustannuksia alhaisemmiksi.

Maksuttomat julkisoikeudelliset suoritteet

Maahanmuuttovirasto voi jättää valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla kokonaan perimättä maksun julkisoikeudellisista suoritteista tietyltä ryhmältä erityisestä syystä. Tällaisia syitä voivat olla sosiaaliset ja humanitaariset taikka kansainvälisistä sopimuksista johtuvat syyt.

Maksua määräaikaisesta oleskeluluvasta ei peritä ulkomaalaiselta, joka otetaan Suomeen kiintiöpakolaisena. Maksua ei myöskään peritä hakemuksesta, joka koskee kansainvälistä suojelua. Pysyvän oleskeluluvan myöntämisestä ja oleskelulupakortin uusimisesta peritään käsittelymaksu myös kansainvälistä suojelua saaneelta, samoin perheenyhdistämisestä koskevasta oleskelulupahakemuksesta. Jatko-oleskelulupahakemuksesta peritään maksu, jos oleskeluluvan kansainväliseen suojeleluun liittyvällä perusteella saanut on hakenut oleskelulupaa myöhemmin muulla perusteella.

Maksua ei peritä ulkomaalaiselta, jolle myönnetään oleskelulupa sillä perusteella, että hän on ihmiskaupan uhri. Ihmiskaupan uhrin oleskeluluvasta säädetään direktiivissä 2004/81/EY. Maksua ei myöskään peritä ulkomaalaiselta, jolle myönnetään oleskelulupa ulkomaalaislain 52 d §:n edellytysten täytyessä. Euroopan unionin direktiivi 2009/52/EY (niin sanottu työnantajasantiodirektiivi) edellyttää, että 52 d §:ssä tarkoitettujen ulkomaalaisten osalta noudatetaan vastaavanlaisia järjestelyjä kuin direktiivissä 2004/81/EY tarkoitettujen ihmiskaupan uhrien kohdalla.

Maksuttomia ovat myös hakemukset, jotka koskevat uutta määräaikaista oleskelulupaa sillä perusteella, että ulkomaalaisen henkilökohtainen tilanne on erityisen vaikea puolison häneen tai hänen lapseensa perhesiteen voimassaolon aikana kohdistaman tai hyväksymän väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi, ulkomaalaislain 52 e §:n mukaisesti hakemukset, jotka koskevat jatkuvaa oleskelulupaa ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain (88/2015) mukaisessa todistajansuojeluohjelmassa sekä hakemukset, jotka koskevat ulkomaan edustuston palveluksessa ollelle ulkomaalaiselle myönnettävää oleskelulupaa.

Kanssahakijan kansalaisuushakemus ja -ilmoitus sekä hakemus kansalaisuudesta vapautumiseksi säilyvät maksuttomina. Kanssahakijalla tarkoitetaan kansalaisuuslain 2 §:n 10 kohdan mukaan hakijan huollossa olevaa lasta, jolle hakijan hakemukseen tai ilmoitukseen liitännäisellä hakemuksella tai ilmoituksella halutaan saada Suomen kansalaisuus tai joka halutaan vapauttaa siitä.

Kansalaisuusilmoitus on maksuton silloin, kun hakijana on sotaveteraani, joka osoittaa osallistuneensa palvelukseen kutsuttuna, määrättynä tai vapaaehtoisena Suomen armeijassa vuosina 1939–1945 käytyihin Suomen sotiin. Sotaveteraanin on Suomen kansalaisuuden saadakseen täytettävä laissa säädetyt kansalaisuuden saamisen edellytykset. Kansalaisuusilmoitus on maksuton myös silloin, kun hakijana on henkilö, joka osoittaa olleensa sotalapsena muussa Pohjoismaassa toisen maailmansodan johdosta.

Muut maksulliset suoritteet

Maahanmuuttovirasto perii liiketaloudellisin perustein määrättävät maksut valtion maksuperustelain 7 §:ssä tarkoitetuista suoritteista. Näitä suoritteita ovat selvitykset ja tutkimukset; henkilöstön käyttö virka-aikana viraston ulkopuolisessa koulutus-

suunnittelu- ja muissa asiantuntijatehtävissä lukuun ottamatta tapauksia, jolloin tehtävien hoito tukee viraston maksutonta toimintaa; kirjasto- ja tietopalvelut; julkaisu- ja kustannuspalvelut; ilmoitukset ja tiedotteet viraston julkaisuissa; sähköiset tietotuotteet ja palvelut; viraston hallinnassa olevien toimitilojen ja laitteiden käyttö sekä virasto- ja toimistopalvelut ulkopuolisille; valokopiot ja muut jäljennökset; sekä toimeksiantoon perustuva asiakirjojen lähettäminen ja postitus, jos nämä eivät sisälly aineistosta perittävään hintaan.

Julkisuuslakiin perustuvat maksulliset suoritteet

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 34 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon esille hakemisesta sekä saman lain 34 §:n 3 momentissa tarkoitettujen kopioiden ja tulosteiden antamisesta perittävistä maksuista päättää Maahanmuuttovirasto ottaen huomioon, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:ssä säädetään.

Maksun palauttaminen

Asetuksen 7 §:ssä säädettyä maksun palauttamista koskevaa osuutta ehdotetaan muutettavaksi, jotta Maahanmuuttovirastolla olisi mahdollisuus palauttaa hakijan selvästä erehdyksestä tekemän väärän hakemuksen väärä hakemusmaksu ilman raskasta hakijan vaatimukseen perustuvaa oikaisumenettelyä. Muutoksella on tarkoitus sujuvoittaa prosessia, tehdä siitä asiakasystävällisempi ja vähentää hallinnollista taakkaa ja näin myös kustannuksia. Pykälästä ehdotetaan lisäksi poistettavaksi kokonaan kuvausta siitä, miten maksu palautetaan hakijalle. Poistolla mahdollistettaisiin se, että asetusta soveltavalla viranomaisella eli Maahanmuuttovirastolla olisi mahdollisuus itse valita tapa, jolla maksu voidaan palauttaa. Tällä hetkellä palautus on asetuksen mukaan mahdollista tehdä ainoastaan hakijan ilmoittamalle pankkitilille. Nykyisin maksu olisi usein helpointa palauttaa esimerkiksi käytettyä maksukorttia hyvittämillä. Muutoksella pykälän maksun palauttamista koskeva osuus olisi sisällöltään samanlainen kuin esimerkiksi poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2017 annetun sisäministeriön asetuksen 11 §. Pykälän sisällön on esitetty olevan sama myös vuoden 2018 poliisin asetuksessa.

Taloudelliset vaikutukset

Maahanmuuttoviraston vahvistetun tilinpäätöksen mukaan maksullisen toiminnan tulot vuonna 2016 olivat 8,142 milj. euroa. Tulot nousivat 657 000 euroa vuodesta 2015. Maksullisen toiminnan osuus viraston kokonaistyöajasta laskettiin työajanseurannasta ja se oli 18 % (36 % vuonna 2015). Maksullisen toiminnan osuus Maahanmuuttoviraston kokonaiskustannuksista oli 14,979 miljoonaa euroa. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus oli viime vuonna 54 %, kun se vuonna 2015 oli 68 %. Kustannusvastaavuuden heikkenemisen keskeinen syy oli kustannustason nousu, jota ei ollut kompensoitu hakemusmaksujen korotuksilla. Erityisesti vuoden 2016 puolivälissä voimaan tulleella lakimuutoksella aiemmin maksuttomien, mutta työläiden perhesidehakemusten muuttuminen maksullisiksi heikensi kustannusvastaavuutta. Näihin perhesidehakemuksiin vaadittavaa työtä ei pystytty kattamaan määrättyllä maksulla kokonaan eikä luvan maksun korottaminen vastaamaan täysin omakustannushintaa ole sosiaalisista syistä ja Suomen EU-velvoitteista johtuen mahdollista. Erityisesti perheen yhdistämisdirektiivi (2003/86/EY) ja Euroopan unionin tuomiois-

tuimen oikeuskäytäntö liittyen pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta annettuun direktiiviin (2011/51/EU) edellyttävät, että maksut eivät saa olla suhteettomia ja liiallisia eikä maksujen tavoitteena ja vaikutuksena saa olla esteen luominen perheen yhdistämistä koskevalle oikeudelle.

Vuonna 2017 Maahanmuuttoviraston maksullisen toiminnan kokonaistulot tulevat arviolta nousemaan edellisen vuoden 8 miljoonasta eurosta 17,5 miljoonaan euroon johtuen uusista poliisilta siirtyneistä suoritteista. Vuonna 2018 maksullisen toiminnan tulojen arvioidaan Maahanmuuttoviraston toimintamenomomentilla pysyvän samalla tasolla kuin vuonna 2017.

Talousarvioesityksessä Maahanmuuttoviraston maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuden on arvioitu vuonna 2018 olevan 88 %, kun arvioidut tuotot ovat 14 miljoonaa euroa ja kustannukset 15,9 miljoonaa euroa. Nyt kun maksuasetuksen valmistelun yhteydessä Maahanmuuttovirastolta on saatu tarkemmat arviot suoritusten omakustannusarvoista arvioidaan maksullisen toiminnan tuloja esitetyillä käsittelymaksuilla kertyvän vuonna 2018 noin 17,5 miljoonaa euroa. Maksullisen toiminnan kustannuksiksi on arvioitu 20,3 miljoonaa euroa. Tulot kattaisivat kustannuksista arvion mukaan 85 %. Kustannusvastaavuus ei ole 100 % johtuen omakustannusarvoa alemmista valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 3 momentin perusteella peritävistä omakustannusarvoa alemmista käsittelymaksuista (mm. ensimmäistä oleskelulupaa koskevat sekä opiskelijoiden ensimmäistä oleskelulupaa koskevat hakemukset) ja koska kaikissa lupatyypeissä ei ole mahdollista päästä omakustannushintaan johtuen esimerkiksi hakemusmäärien vaihtelusta. Omakustannushintoja ja niiden kehitystä tullaan tarkastelemaan viimeistään vuoden 2019 maksuasetusta valmisteltaessa, koska esimerkiksi uusia lupakategorioita ja -maksuja tulee paljon ja tarvittaessa maksuihin tehdään korjauksia. Maksuissa pyritään kuitenkin tiettyyn johdonmukaisuuteen ja ennustettavuuteen asiakkaan näkökulmasta, joten kustannusvastaavuutta tullaan tulevana vuosina seuraamaan pidemmällä aikavälillä.

Momentti: 26.40.01

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

Momentti 26.40.01	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot			
- suoritteiden myyntituotot			
- muut tuotot			
Tuotot yhteensä	8 142	17 763	17 285
- tästä toimintamomentille nettouttamattomat tuotot			
Tuotot yhteensä	8 142	17 763	17 285
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
- erilliskustannukset	7 414	9 911	9 636
- osuus yhteiskustannuksista	7 565	10 955	10 651
Kustannukset yhteensä	14 979	20 866	20 287
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 837	-3 103	-3 002
Kustannusvastaavuus, %	54 %	85 %	85 %
Hintatuki			
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-6 837	-3 103	-3 002

MAAHANMUUTTOVIRASTON TUOTEMÄÄRÄT (RATKAISUT) JA KUSTANNUKSET										
	2015(1-8/2015)			2016(1-8/2016)			2017 (1-9/2017)			2018 (ehdotus)
	Määrä	Yksikkö- kustan- nus**	Käsittely- maksu	Määrä	Yksikkö- kustan- nus**	Käsittely- maksu	Määrä 9/2017	Yksikkö- kustan- nus**	Käsittely- maksu	Käsittely- maksu
Kansalaisuusasiat										
Kansalaisuushakemus *	9 392	499	440	8 177	444	440	10 459	366	440	440
-sähköinen asiointi		389	350		345	350		323	350	350
Kansalaisuusilmoitus *	894	412	320	546	191	320	719	78	300	250
- sähköinen asiointi		-	240		128	240		64	220	200
Kans.as määrittely ja tiedustelu *	1 012	298	34	722	383	34	1 125	220	50	50
Maahanmuuttoasiat										
Ensimmäinen oleskelulupa *	22 876	326	455	16 046	425	455	16 816	689	470	470
- sähköinen asiointi		282	425		176	425		332	420	420
opiskelijan oleskelulupa *	6 297	125	330	5 251	345	330	4 480	448	360	360
- sähköinen asiointi		103	300		71	300		209	300	300
työntekijän oleskelulupa*	6 418	259	500	2 770	316	500	3 686	316	520	520
-sähköinen asiointi		180	450		183	450		183	450	450
- elinkeinonharj. oleskelulupa*	88		500	81		500	81	93	520	520
-sähköinen asiointi			450						450	450
Jatko-oleskelulupa*							23 448			
- täysi-ikäiset								201	187	200
- alaikäiset ja opiskelijat								123	168	150
Matkustusasiakirjat *		183	44		202	44		195	48	49
Kansainvälinen suojele -asiat										
Turvapaikka	7 466	1 999	-	17 688	1 987	-	7 746	1 682	-	-
Käännättäminen	-	522	-	13 633	169	-	7 957	-	-	-
Karkottaminen	-	-	-	413	169	-	823	-	-	-
Kiintiöpakolainen	-	357	-	537	1987	-	756	-	-	-

* maksullisia suoritteita

** viranomaisten yhteisissä suoritteissa Maahanmuuttoviraston lisäksi mukana myös muiden käsittelyyn osallistuvan viranomaisten kustannukset (edustusto tai poliisi ja työntekijän oleskeluluvassa myös TE-toimiston työlupayksikkö)